

UDC 343.1

Чепіга Дар'я Олександрівна

студентка 3-го курсу юридичного факультету

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, Україна

Науковий керівник: Климюк Ірина Миколаївна

викладач кафедри адміністративного і кримінального права

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, Україна

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРОРА ЩОДО ПРИЙНЯТТЯ РІШЕННЯ ПРО ЗАКРИТТЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Прокурор має досить великий спектр повноважень під час усіх стадій розгляду справи, адже саме прокурор виступає державним обвинувачем, і саме з набуттям такого статусу прокурор починає процес підтримання обвинувачення у судовому провадженні.

Під час здійснення своїх повноважень, прокурор повинен дотримуватись правил Кримінального процесуального кодексу України (надалі – КПК України), адже це є запорукою ефективності виконання прокурорами своїх обов'язків, сприяє швидкому, повному та неупередженому вирішенню питань, що входять у сферу його процесуальної діяльності. Але, на сьогоднішній день, приписи КПК України не завжди виконуються, а прокурорам не дають можливості у повному обсязі використовувати увесь спектр своїх повноважень. Адже інколи, законні судові рішення можуть вступати у суперечність з інтересами держави, а саме в реалізації принципу економії процесуальних ресурсів. Роль даного принципу полягає в обранні органами та особами, які здійснюють кримінальне провадження, найбільш раціонального, швидкого та менш затратного способу для розгляду справи у кримінальному провадженні. Однак, рішення, які видаються судами не дають можливості прокурорам вирішувати завдання щодо підтримання державного обвинувачення в суді.

Існують випадки, коли прокурор не має можливості реалізувати приписи КПК України в частині, наприклад, звільнення особи від кримінальної відповідальності за п.2 ч.3 ст.314 КПК України, а саме щодо закриття провадження у випадку встановлення підстав, що передбачені ст.284 КПК. Як, наприклад, відповідно до справи № 520/4664/15-к, Київський районний суду м. Одеси розглядав у підготовчому провадженні обвинувальний акт, затверджений прокурором, щодо обвинувачення особи у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч.1 ст.190 Кримінальним кодексом України. Обвинувачений та його захисник звернулися до суду з клопотанням про розгляд заяви щодо звільнення обвинуваченої особи від кримінальної відповідальності на підставі ст.47 Кримінального кодексу України в стадії підготовчого провадження і просили суд передати обвинуваченого на поруки.

Прокурор, у свою чергу вважав за можливе задоволення заяви обвинуваченого про звільнення його від кримінальної відповідальності, але, судді, дослідивши подану заяву, прийшли до висновку, що на стадії підготовчого провадження неможливо правильно кваліфікувати дії обвинуваченого, адже без дослідження доказів можливе прийняття необґрунтованого та помилкового рішення. У такому разі суд відмовляє у задоволенні заяви та направляє справу на розгляд у звичайному порядку. Хоча, слід зауважити, що, у разі розгляду ст.314 КПК України ширше, то можливо вирішити дану проблему наступним чином, коли до суду надходять заяви щодо закриття провадження на підставі звільнення особи від кримінальної відповідальності, на підставі статей 45-49 Кримінального кодексу України, або будь-які інші заяви, суд, на підставі ст.315 КПК України, а саме абз.2 п.4 ч.2 ст.315 КПК має право витребувати певні речі або документи для детального розгляду заяви, швидкого та ефективного її розгляду, і у разі, якщо з матеріалів вбачається, що заява підлягає задоволенню, то особу можна на стадії підготовчого провадження звільнити від кримінальної відповідальності. Окрім цього, ч.2 ст.382 та ч.6 ст.474 КПК України лише доповнюють таку позицію та процесуальну можливість швидкого розгляду справи.

Однак, у п.3 ч.3 ст.314 КПК України передбачено, що у підготовчому засіданні суд може прийняти рішення про повернення обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру прокурору, якщо вони не відповідають вимогам Кримінального процесуального кодексу. Інколи суддя цим зловживає і клопотання, частіше за все, взагалі не розглядаються.

Апеляційним судом Одеської області було здійснено узагальнення судової практики від 30.06.2017 року щодо здійснення підготовчого судового провадження у кримінальному провадженні. Внаслідок проведення аналізу ухвал суддів першої інстанції про повернення обвинувального акту, або клопотання, було з'ясовано, що найбільш поширеними підставами для повернення прокурору таких документів є: відсутність в обвинувальному акті формулювання обвинувачення відповідно п.13 ч.1 ст.3 КПК України, так як воно не містить детального опису всіх елементів складу кримінального правопорушення, яке інкримінується обвинуваченому; в обвинувальному акті не зазначені анкетні дані потерпілого та не встановлено його фактичне місце проживання; обвинувальний акт складений слідчим, підписаний прокурором, але не завірений гербовою печаткою та до нього не додані документи, що підтверджують повноваження прокурора на затвердження обвинувального акту; різноманітні недоліки реєстру матеріалів досудового розслідування; до обвинувального акту не долучено розписки обвинуваченого та його захисника про отримання копії обвинувального акту, та інші підстави.

Практика Апеляційного суду Одеської області, щодо розгляду апеляційних скарг на ухвали про повернення судами першої інстанції обвинувальних актів або клопотань, свідчить про те, що переважна більшість таких ухвал є необгрунтованою.

Наприклад, існують випадки, коли суди першої інстанції повертають обвинувальні акти прокурору, посиляючись на відсутність формулювання обвинувачення чи правової кваліфікації кримінального правопорушення у той

час, коли ці вимоги п.5 ч.2 ст.291 КПК України виконані слідчим або прокурором. Фактично у кожній ухвалі про повернення обвинувального акту прокурору, міститься посилання на недоліки реєстру матеріалів досудового розслідування, хоча норми діючого кримінального процесуального закону, не передбачають можливості повернення обвинувального акту або клопотання через недоліки реєстру матеріалів кримінального провадження.

При цьому, існує той факт, що у разі повернення клопотання або обвинувального акту, суд не встановлює фактичні обставини кримінального провадження, не досліджує і не надає правової оцінки доказам, не встановлює винуватість або не винуватість особи, не призначає покарання, порушуючи принцип економії процесуальних ресурсів.

Отже, такі випадки у судовій практиці є непоодинокими, тому, за більшості випадків, у підготовчому провадженні прокурори позбавляються можливості ефективно вирішувати завдання обвинувачення та економити процесуальні ресурси. При цьому, матеріали кримінальних справ підкреслюють гостроту зазначеної проблеми. У теорії та законодавстві закріплена процедура розгляду таких заяв та прийняття рішень на підставі їх розгляду, тому, це залежить не тільки від прокурорів, але і від суддів. Прокурори на стадії підготовчого провадження вирішують широкий перелік завдань, що обумовлюють спектр їх повноважень на цій стадії кримінального судочинства. Тому таке питання потребує більш широкого аналізу з метою уточнення правового статусу прокурорів на цій стадії кримінального процесу.

Список джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. (за редакцією від 16.01.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#top> (дата звернення: 01.02.2020).
2. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. (за редакцією від 16.01.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#top> (дата звернення: 01.02.2020).

3. Коментовані кодекси онлайн: Народний правовий портал. URL: <https://legalexpert.in.ua/komkodeks/gk.html> (дата звернення: 01.02.2020).
4. Капліна О.В., Карпенко М.О., Маринів В.І., Трофименкота В.М. ін. Кримінальний процес: навчальний посібник для підготовки до іспиту. Харків: Право, 2019, 298 с.
5. Єдиний державний реєстр судових рішень. Справа № 520/4664/15-к, Провадження № 1-кп/520/59/16. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/65394139>
6. Лист від Судової влади України: Узагальнення судової практики здійснення підготовчого судового провадження у кримінальному провадженні. URL: https://oda.court.gov.ua/userfiles/file/sud1590/Yzagalnennya_pidgotovche_provadgennya.pdf